

Valors i Diversitat a l'Escola: Investigar des de l'Art i l'Educació Física

Codi: 43216
Crèdits: 6

Titulació	Típus	Curs	Semestre
4313815 Recerca en Educació	OT	0	1

Professor/a de contacte

Nom: Maria Montserrat Rifà Valls

Correu electrònic: Montserrat.Rifa@uab.cat

Equip docent

Maria Prat Grau

Mar Morón Velasco

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisits

No hi ha prerequisits

Objectius

En aquest mòdul s'estudiaran les epistemologies, metodologies i processos d'investigació sobre diversitat i valors en l'educació de les arts visuals i l'educació física a l'escola. Es considerarà els contextos escolars de les investigacions que abarquen els diferents nivells dels sistemes educatius i també la formació docent, plantejant la idea de comunitat i canvi social des de les nostres àrees en relació amb la diversitat de participants (nens, joves, adults, dones, persones migrades, amb capacitats diverses) i les oportunitats d'aprenentatge

Els objectius del mòdul són:

- promoure la reflexió i el debat per a repensar les arts i l'activitat física en la societat actual i en l'educació;
- analitzar críticament les desigualtats i formes d'exclusió en els discursos de l'escola i dels mitjans de comunicació; i
- promoure projectes i models d'investigació que incorporin la diversitat social, cultural i de gènere, i es basin en la intervenció educativa a través i per a les arts i l'activitat física.

Tanmateix, l'escola no és una institució aïllada sinó que es troba immersa en la comunitat, per aquest raó, en aquest mòdul també s'abordarà la relació entre l'escola i les institucions artístiques, culturals, socials i esportives del seu entorn.

Competències

- Aplicar en l'àmbit de la recerca educativa les perspectives i les estratègies creatives per innovar en l'educació física, artística i psicomotriu.

- Comunicar els resultats de la recerca, el coneixement adquirit i les implicacions per a la pràctica, i adequar-ne el registre al públic i als protocols formals.
- Integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació incompleta o limitada que inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels coneixements i judicis propis.
- Planificar recerques d'acord amb problemes relacionats amb la pràctica, tenint en compte els avenços teòrics en el camp de coneixement.
- Recollir dades per a la recerca en coherència amb l'opció metodològica triada.
- Reconèixer i relacionar els aspectes teòrics, empírics i socials del domini específic de recerca.
- Tenir coneixements que aportin una base o una oportunitat per ser originals a l'hora de desenvolupar i/o aplicar idees, sovint en un context de recerca.
- Treballar en equip i amb equips del mateix àmbit o interdisciplinaris.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els marcs teòrics de referència de l'educació física, artística i psicomotriu per establir aquells que orienten la investigació.
2. Conèixer els aspectes rellevants dels contextos de l'educació física, artística i psicomotriu i analitzar-los com a objectes d'investigació.
3. Demostrar l'aprenentatge aplicat de les tendències contemporànies d'investigació educativa en estètica, valors i innovació.
4. Identificar i interpretar els coneixements i estratègies necessaris per a la investigació en la innovació de l'educació física, artística i psicomotriu.
5. Identificar problemes en la investigació de la pràctica i la diversitat cultural, social i de gènere en educació artística i educació física.
6. Identificar problemàtiques educatives i avaluar quines aproximacions metodològiques permeten donar-los resposta.
7. Identificar referents teòrics i avaluar-ne l'adequació per interpretar problemàtiques pròpies de la investigació en diversitat cultural, social i de gènere en educació artística i educació física.
8. Integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació incompleta o limitada que inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels coneixements i judicis propis.
9. Jutjar la rellevància i pertinència teòrica i social d'una problemàtica d'investigació pròpia en diversitat cultural, social i de gènere en educació artística i educació física.
10. Promoure investigacions que permetin analitzar críticament les desigualtats i formes d'exclusió en els discursos de l'escola.
11. Promoure l'anàlisi de projectes i models d'investigació que incorporin la diversitat social, cultural i de gènere, i es basin en la intervenció educativa a través i per a les arts i l'activitat física.
12. Promoure la figura del docent com a personal d'investigació i d'agent de canvi en l'art i l'activitat física.
13. Redactar documents científics de síntesi per a ser presentats a diferents audiències.
14. Tenir coneixements que aportin una base o una oportunitat per ser originals a l'hora de desenvolupar i/o aplicar idees, sovint en un context de recerca.
15. Treballar en equip i amb equips del mateix àmbit o interdisciplinaris.
16. Utilitzar els mètodes, tècniques i estratègies de recerca i elaborar el disseny pertinent al problema de recerca en el seu context.

Continguts

S'abordaran les següents temàtiques:

1. Innovació en la intervenció educativa a partir de l'art i l'activitat física

1.1. Mirades creatives a l'escola. Innovació i creativitat a partir de les arts

1.2. L'activitat física, l'esport i l'art com a eina d'inclusió social o educació en valors

1.2.1. Ensenyament i aprenentatge de valors: conceptes i estratègies d'intervenció

1.2.2. El rol de l'educador. L'educador/a com agent de canvi.

Currículum ocult, idees preconcebudes

1.2.3. Crítica dels mitjans de comunicació per a l'educació

2. Diversitat cultural, social i de gènere en educació artística i educació física

2.1.Perspectives teòriques i estratègies en la investigació narrativa de la diversitat en l'art i l'activitat física

2.2.Investigació de la diversitat cultural, social i de gènere en educació artística

2.2.1. Gènere i cos en la investigació en educació artística

2.2.2. Interculturalitat i inclusió en la investigació en educació artística

Cinema i diversitats: experimentació amb la càmera, visualitat i corporeïtzació

2.3.Investigació de la diversitat cultural, social i de gènere en educació física

2.3.1. Desigualtat cultural, social i de gènere en EF i l'Esport. Estudis i investigacions.

Metodologia

L'activitat formativa es desenvoluparà a partir de les dinàmiques següents:

- Disseny d'estudis i projectes d'investigació;
- Exposició i discussió d'enfocaments conceptuals i d'investigació: fonamentació teòrica-metodològica de la recerca;
- Presentació, lectura i anàlisi d'articles, projectes d'investigació i innovació;
- Reflexió i debat sobre la interconnexió entre les dues àrees que conformen el mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Sessions presencials	36	1,44	1, 2, 5, 9, 10, 14, 16
Tipus: Supervisades			
Presentacions i tutorització	36	1,44	2, 3, 6, 7, 10, 11, 15, 16
Tipus: Autònomes			
Treballs	78	3,12	2, 3, 4, 5, 8, 11, 13, 14

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es realitzarà mitjançant les activitats que s'assenyalen.

La nota final serà el promig ponderat de les activitats previstes. Per poder aplicar aquest criteri serà necessari obtenir com a mínim un 4 a totes les activitats, les realitzades durant el desenvolupament del mòdul i a la memòria/treball final del mòdul.

L'assistència a classe és obligatòria. Per poder obtenir una avaluació final positiva l'estudiant haurà d'haver assistit a un mínim d'un 80% de les classes.

El procediment de revisió de les qualificacions es realitzarà de forma individual.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitats durant el desenvolupament del mòdul	40%	0	0	2, 4, 5, 8, 11, 13, 14
Assistència i participació	20%	0	0	1, 2, 8, 9, 10, 12, 14, 16
Memòria/treball individual	40%	0	0	2, 3, 6, 7, 10, 11, 15, 16

Bibliografia

Achotegui, J. (2014). *Doce características específicas del estrés i el duelo migratorio*. Barcelona: Jose Achotegui Loizate.

Anderson, T.; Gussak, D.; Hallmark, K.K. & Paul, A. (Eds.). (2010). *Art Education for Social Justice*. Reston A.V: NAEA.

Atkinson, D. (2002). *Art in Education: Identity and Practice*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Bancfort, S.; Hay, P.; Fawcett, M. (2008) [Researching Children Researching the World: 5X5X5=creativity](http://www.5x5x5creativity.org.uk/). Bath: Trentham Books.

Cahnmann-Taylor, M. & Siegesmund, R. (Eds) (2008). *Arts-Based Research in Education*. New York: Routledge.

Carbonero, L. Soler, S. Prat, M. (2011). Els estereotips de gènere a l'Educació Física i l'esport. Entre la reproducció i el canvi. *Innovació en Educació Física*. IN&EF.

Clandinin, J. (2007) (Ed.). *Handbook of Narrative Inquiry*. Londres, Thousand Oaks i Nova Delhi: Sage.

Csikszentmihalyi, M. (1998): *Creatividad. El flujo y la psicología del descubrimiento y la invención*. Barcelona: Paidós.

Chalmers, F.G. (2003): *Arte, educación i diversidad cultural*. Barcelona: Paidós.

Dalton, P. (2001) *The Gendering of Art Education: Modernism, Identity and Critical Feminism*. Buckingham: Open University Press.

Dowling, F; Fitzgerald, H i Flintoff, A (2012). *Equity and Difference in Physical Education, Youth Sport and Health. A Narrative approach*. Routledge. London and New York.

Eisner, E. (2004): *El arte y la creación de la mente*. Barcelona, Paidós.

Freire, H. (2008): "Arte infantil y transformación social" a *El rapto de Europa. Pensamiento y creación*. 13, nov. 2008, 23-38

Gardner, H. (1994): *Educación artística y desarrollo humano*. Barcelona, Paidós.

Gardner, H. (1995): *Inteligencias múltiples. La teoría en la práctica*. Barcelona, Paidós.

- Greene, M. (2005). *Liberar la imaginación. Ensayos sobre educación, arte y cambio social*. Barcelona: Graó.
- Gutiérrez SanMartín, M. (1995). *Valores sociales y deporte. La actividad física y el deporte como transmisores de valores sociales y personales*. Col. Monografías sobre Ciencias de la Actividad física y el deporte. Gymnos Editorial. Madrid
- Heinemann, K (2001). Els valors de l'esport. Una perspectiva sociològica. *Revista Educació Física i Esports*, 64 (17:25). INEFC. Barcelona.
- Iwai, K. (2002). «La contribución de la educación artística a la vida de los niños». *Perspectivas*. Vol. XXXII (4), diciembre.
- Jollien, A. (2001). *Elogio de la debilidad*. Barcelona: RBA Libros S.A.
- Logan, L. (1980): *Estrategias para una enseñanza creativa*. Barcelona: Oikos-Thau.
- López Fernández Cao, M. (coord.) (2006) *Creación y posibilidad. Aplicaciones del arte en la integración social*. Madrid: Editorial Fundamentos.
- Mason, R. & Buschkuehle, C.P. (eds.) (a premsa). *Images and Identity: Educating Citizenship through Visual Arts*. Bristol: Intellect.
- Morón, Mar (2011). *La creación artística de las personas con discapacidad intelectual. La Autodeterminación*. Tesis doctoral. Directores: Isabel Gómez Alemany i Marián López- Fdez Cao. UB. <http://www.tdx.cat/handle/10803/31794>.
- (2011). "Los museos de arte, agentes activos para la equidad social". *Revista Arteterapia: Papeles de Arteterapia y Educación Artística para la Inclusión Social*, 6.
- (2011). "Diseño de proyectos educativos. Colectivos especiales I". En Acaso, M. (Coord.) *Perspectivas. Situación actual de la educación en los museos de artes visuales*. Barcelona: Ariel.
- (2008). "L'art com a potenciador de coneixements i d'experiències en persones amb necessitats educatives especials". *Guix*, 350, 41-46
- Paris, G. (2010): *Fotografia contemporània i valors a l'escola*. Projecte pedagògic premiat en el XXIX Premi Serra i Moret, Generalitat de Catalunya.
- Penney, Dawn (2002). *Gender and Physical Education. Contemporary Issues and future editions*. Routledge. Usa and Canada.
- Platero R.L. (2014) *Trans*exualidades. Acompañamiento, factores de salud y recursos educativos*. Barcelona: Bellaterra.
- Prat, M i Flintoff, A (2012). Tomando el pulso a la perspectiva de género: un estudio de caso en la formación del profesorado de Educación Física. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado (REIFOP)* 15, 42 (3).
- Prat, M.; Soler, S(2003). *Actitudes, valores y normas en la Educación Física y el deporte*. Reflexiones y propuestas didácticas. INDE Publicaciones, Barcelona - 2003. 84-9729-031-3
- Prat, M i Soler, S. (2009). El espectáculo deportivo, ¿un contexto educativo? Análisis de las actitudes de los adolescentes como espectadores. *Revista Cultura y Educación*, 21, 43-54.
- Prat, M., Soler, S i Carbonero, L (2012). De las palabras a los hechos: Un proyecto para promover la participación femenina en el deporte universitario. El caso de la Universitat Autònoma de Barcelona. *Revista Àgora para la Educación Física y el Deporte*.

Prat, M.; Soler, S.; Tirado, M. A. & Ventura, C. (2006): "El deporte como instrumento para el desarrollo de la capacidad crítica de los adolescentes". A Durán, J. & Jiménez, J. (Coord.): *Valores en movimiento: la actividad física y deporte como medio de educación en valores*. Consejo Superior de Deportes. Madrid.

Rifà Valls, M. (2009). Deconstructing immigrant girls' identities through the production of visual narratives in a Catalan urban primary school. *Gender and Education*, 21 (6), 671-688.

Ríos, M. (2003). «Modelo de sensibilización en una escuela para todos». En *I Congreso Nacional y Personas con Discapacidad*. Pamplona: Gobierno de Navarra. Departamento de Educación y cultura.
<http://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=3507>. [Última consulta el 1 de septiembre de 2010]

Rogers, C. (1978). *Libertad y creatividad en la educación*. Barcelona: Paidós Educador Contemporáneo
— (2002). *El proceso de convertirse en persona*. Barcelona: Paidós

Schalock, R. (2001). «Conducta adaptativa, competencia personal y calidad de vida». En Verdugo, A. y Borja, F. (coord.). *Apoyos, autodeterminación y calidad de vida. IV Jornadas científicas de investigación sobre personas con discapacidad*. (pp. 83-104) Salamanca: Amaru Ediciones

Robinson, K. (2001). *Out of mind: Learning to be Creative*. Capstone Publishing.

Roldan, J. & Marín, R. (eds.) (2012). *Metodologías artísticas de investigación*. Málaga: Aljibe Ediciones.

Root-Bernstein, R. i M. (2002). *El secreto de la creatividad*. Ed Kairós. Barcelona

Shohat, E. & Stam, R. (2002). *Multiculturalismo, cine y medios de comunicación*. Barcelona, Buenos Aires y México: Paidós comunicación.

Soler, S., Flores, G. i Prat, M. (2012). La educación física y el deporte como herramientas de inclusión de la población inmigrante en Cataluña: el papel de la escuela y la administración local. *Revista Pensar a pràctica*, 1, 1-19. Goiânia. Brasil

Soler, S.; Prat, M.; Juncà, A. i Tirado, M. A. (amb la col·laboració de Calvo, J.; González, C.; Font, R. i Ventura, C.) (2007): *Esport i societat: una mirada crítica*. Eumo editorial. Vic.

VVAA (2005). Responsabilidad personal y social a través de la E. Física y el deporte. Tandem 219. Monografía.

Revistes:

International Journal of Art and Design Education:
<http://eu.wiley.com/WileyCDA/WileyTitle/productCd-JADE.html>

Studies in Art Education: <http://www.arteducators.org/research/studies>

Visual Culture & Gender: <http://vcg.emitto.net/>

Narrative Inquiry: <http://benjamins.com/#catalog/journals/ni/main>

Associacions i programes

Canadian Association for Community Living. Diversity includes: www.no-excuses.ca/

Comunidades creadoras para gente con NEE (R. Steiner): www.camphill.net

Creative et Handicap Mental: www.creahm.be

Creative Growth Art Center: <http://creativegrowth.org/studio/>

European outsider art association: www.outsiderartassociation.eu

Videos

Un toque de creatividad (2006). Redes n. 417. La 2, TVE. Presentador: Eduard Punset

La inteligencia creativa (2001). Redes. n.217. La 2, TVE. Presentador: Eduard Punset.

Robinson,K. *Las escuelas matan la creatividad.*

<ahref="http://www.youtube.com/watch?v=nPB-41q97zg">http://www.youtube.com/watch?v=nPB-41q97zg

Robinson,K. *Changing paradigms* <http://www.youtube.com/watch?v=Z78aaeJR8no>

Robinson,K. *Changing paradigms* <http://www.youtube.com/watch?v=Z78aaeJR8no>